

MR. A. S. NOLST TRENTÉ

'Op uw verzoek om toezending der statuten van de Vereniging moeten wij u tot onze spijt mededeelen dat de voorraad der statuten totaal is uitgeput, zodat het onmogelijk is aan uw verzoek te voldoen. Het bestuur is echter gaarne bereid zijn enige exemplaar vóór aanvang der algemene ledenvergadering ter inzage te geven...' Dat kreeg kort na de tweede wereldoorlog een nieuw lid te horen dat belangstelling voor de statuten toonde. Het is voor ons thans nauwelijks voorstelbaar dat er zelfs ten kantore van de toenmalige secretaris, lid van de Verzekeringkamer, geen fotocopieerapparaat aanwezig was. Wie echter met alle geweld de statuten wenste te bezitten kon simpel voor f 0,90 een fotocopie bestellen bij de Staatsdrukkerij. Dank zij het voortschrijden der techniek kon al spoedig zo'n situatie zich niet meer voordoen. In 1950 werden de statuten weer eens aangepast. Het wijzigingsvoorstel wordt aangenomen met de aantekening 'dat aangenomen kan worden dat de penningmeester geacht moet worden bevoegd te zijn tot het kwiteren van de contributie-kwitanties'. Zo ging dat toen nog.

Het lijvig archief van de Vereniging bevat nog zoveel brieven uit nog veel eerdere jaren dat men zich weer eens realiseert hoe weinig per telefoon werd geregeld. Zelfs binnen de stad, met name Amsterdam waar de meeste bestuursleden werkten en woonden, werden veel kwesties die wij telefonisch zouden afdoen in een briefje neergelegd.

De Vereniging bestaat op 7 november 1988 honderd jaar. Wel is zij onder een andere naam begonnen: Vereniging van Wiskundige Adviseurs bij Nederlandsche Maatschappijen voor Levensverzekering. Op 7 november 1888 nam een achttal wiskundige adviseurs het besluit tot voorlopige oprichting van die Vereniging. Nog geen jaar later, in augustus 1889, wordt het voorlopig karakter in een definitief omgezet. De Vereniging heeft zelf altijd 1888 als oprichtingsjaar vermeld en daaraan is steeds vastgehouden. Ook een voorvereenkomst is immers bindend. 100 jaar dus, met 99. Dr D. van Lankeren Matthes, J. P. Schilling en M. G. Snoer vormden het eerste bestuur. Met hen meegerekend waren er toen 10 leden. Het doel van de prille Vereniging, zo lezen wij in het Reglement, was 'het houden van onderlinge besprekingen en eventueel ook het bevorderen van de beoefening der levensverzekeringsweten-

schap'. De wijze waarop dit tweede punt zou worden uitgevoerd zou nog apart worden geregeld. De opleiding tot wiskundig adviseur wordt als doel uitdrukkelijk uitgesloten, vooral omdat men meende dat er te weinig emplooi voor afgestudeerden zou zijn, geteelt op het beperkte aantal maatschappijen in ons vaderland'. Maar in 1903 komt men hiervan terug. De ruim 25 leden tellende Vereniging besluit tot een elementaire cursus. In december 1903 slagen 7 van de 10 deelnemers voor het eerste examen voor kandidaat-actuaris. Al eerder, in 1892, had het handjevol oprichters de energie opgebracht een vaktijdschrift van de grond te tillen. Het Archief voor de Verzekeringwetenschap en Aanverwante Vakken verscheen sindsdien per kwartaal. Uitgever was Martinus Nijhoff te 's-Gravenhage, die het uitgaaf voor rekening van de Vereniging die zich dat kon veroorloven dank zij subsidies van de levenmaatschappijen en pensioenfondsen waaraan de leden waren verbonden.

De 40 leden van de Vereniging in 1919 besloten in dat jaar tot een verruiming van de doelstelling. In de praktijk had men zich in de ledenvergaderingen, die maar liefst viermaal per jaar plachten te worden gehouden, beperkt tot wiskundige onderwerpen. Dit werd toch als onbevredigend ervaren. Men wilde pogen te komen tot een organisatie die het gehele wetenschappelijke leven op verzekeringsgebied zou omvatten. Dat was niet moeilijk te realiseren; met ingang van 1919 werden de statuten aldus gewijzigd dat alle wetenschappelijke personen, in welke verzekeringsbranche dan ook, lid konden worden en werd de naam dienovereenkomstig gewijzigd in Vereniging voor Verzekeringwetenschap. Expressis verbis werd in de herziene statuten vastgelegd dat de nieuwe Vereniging de voortzetting was van de oude Vereniging van Wiskundige adviseurs en dat de zittende bestuursleden het bestuur vormden van de nieuwe Vereniging. Geen akte van oprichting dus, maar een even simpele als ingrijpende statutenwijziging. Daarop werd goedkeuring verkregen bij KB van 17 september 1919 nr 4 (St.crt 15-10-1919, nr 220). Met het ledenaantal ging het naar verwachting prompt bergop. In 1921 zijn er al meer dan 70. Na 170 in 1926 en 220 in 1936 schommelt het ledental thans om de ruim 300. Dat zijn er te weinig voor dit land met zijn dichte vertakking van verzekeraars en assurantiepersoonen.

Zoals wel vaker na een verbreding van de basis moest de oude Vereniging met de nieuwe naam na enige jaren een klein schisma in haar geleederen ervaren. Leven en Schade, hoezeer ook met elkaar verweven, weten op gezette tijden een gepaste mate van onbegrip voor elkaar op te brengen. De wiskundigen onder de leden verkozen bij tijd en wijle nog eens onder elkaar te zijn. Voor hen werd op 6 mei 1925 een aparte onderafdeling opgericht, met een aparte naam, een eigen bestuur, mirabile dictu zelfs met eigen rechtspersoon-

lijkheid, en met zoveel levensdrang dat zij in 1946 haar naam, Vereniging voor Levensverzekeringswetenschap, veranderde in wat wij heden kennen en waarden als het Actuarieel Genootschap.

Onze thans honderdjarige Vereniging voor Verzekeringwetenschap grijpt meteen de mogelijkheden aan die de verruimde doelstellingen bieden en ook eisen. Het in 1919 zowel zittende als nieuwe bestuur (Dr A. van Eldik, Dr P. D. Moll, Dr J. P. Jansen, Dr M. van Haften en Dr M. C. Paraira) draagt in 1922 de fakkel over aan Prof. Dr A. O. Holwerda, Dr M. van Haften en P. C. van der Hiel. Dat drietal is bijna onvermijdelijk bekend geworden als het Hi-Ha-Ho-bestuur, dat zonder lawaan maar wel met vlag en wimpel de Vereniging op een goed spoor heeft gezet. Naast de reeds gememoreerde opleidingscursussen voor toekomstige actuarissen wordt een jaarlijkse Verzekeringdag georganiseerd. Voor het eerst op 4 oktober 1924, waar 's ochtends Dr F. E. Posthuma spreekt over de Land- en Tuinbouw-ongevalwet en 's middags mr M. Buys over staatsrecht op het brand- en transportverzekeringbedrijf. Wij weten zelfs dat er 's ochtends 35 en 's middags 50 leden aanwezig waren. De Verzekeringdag duurde dus een gehele dag, want 'wetenschap is waard uw tijd, in kwel en spoed zij niet gedijt' en bood meer dan thans de gelegenheid tot sociaal contact. Het zou te ver voeren hier op te sommen welke onderwerpen door de jaren heen zijn behandeld en door wie, maar uit die bonte rij van mensen en zaken mogen er ter illustratie van de gevarieerdheid een aantal worden vermeld, zonder tekort te willen doen aan wie en welke met zijn genoemd: 'De betekenis van reserve- en fondsvorming der verzekeringsinstituten voor de kapitaalmarkt' (1927, Prof. Th. J. Limperg en Dr J. van Hoorn); 'Hypotheek- en Brandverzekering' (eveneens 1927, mr H. T. Asser); 'Beenbreuken en andere kwesties, hun betekenis voor de ongevallenverzekering' (1930, Dr P. H. van Eden en mr P. J. Prinsen Geerligts); 'Het Waardebegrip bij de schadeverzekering' (1933, Dr P. D. Pestman); 'Prijsvorming en conjunctuurinvloeden t.o.v. het Verzekeringbedrijf' (1935, Dr B. H. de Jongh); 'De verzekeringsproblemen i.v.m. de samenwerking van de Beneluxlanden' (1950, Prof. Dr F. de Creëft, mr H. T. Asser); 'Betekenis van aansprakelijkheidsverzekering' (1954, Prof. mr L. J. Hijmans van den Bergh en mr J. Alingh Prins); 'Automatisering en verzekering' (1957, Prof. Dr J. Engelfriet); 'Juridische, actuariële en medische aspecten van Invaliditeitsverzekering' (1959, mr Van Leeuwe, Dr Yntema, Dr Dekker). Een greep uit een grabbelton zonder meten.

De tweede wereldoorlog betekende voor de Vereniging een caesuur in haar activiteiten. Was het in 1942 nog mogelijk geweest een Verzekeringdag te

houden, de 15^e waar drs J. Brands prak over 'Kapitalisatie bij Verzekeringsmaatschappijen', nadien maakten het optreden van de bezetters en de moezame verbindingen dergelijke bijeenkomsten te riskant en in feite onmogelijk. Bovendien genoot de Vereniging van nazi-zijde enige rechtstreekse, onwelkome belangstelling. Zeker Müller-Lehning, aangesteld als Commissaris voor niet-commerciële verenigingen, eiste financiële gegevens en personalia. Eenmaal slechts zijn summere financiële gegevens verstrekt, aangevende een kassaldo van even boven nihil. Enige jaren na de oorlog, in 1948, rapporteert secretaris-penningmeester en tevens waarnemend voorzitter mr C. Scheltema aan de ledenvergadering: 'Rappels voor volgende jaren zijn bij mij zoekgeraakt. Ik heb er althans niet op gereageerd. Voorzichtigheidsshalve inde ik ook geen contributies meer'. Het moet genoemde Commissaris duidelijk zijn geweest dat er bij deze intellectuele armoedzaaiers niets viel te halen. En wat te denken van de naïeve Duitse hoogleraar in de verzekeringswetenschap, bestuurslid van een zustervereniging bij onze oosterburen, die ons omstreeks 1942 in enthousiaste brieven uitnodigt tot onmiddellijke, innige samenwerking. Het bleef in die correspondentie bij éénrichtingsverkeer. Scheltema heeft in die moeilijke jaren het kleme kaarsje van de Vereniging brandende gehouden, tussen de klippen door gelaveerd en alles voor de toekomst bewaard. Hem is daarvoor veel lof toegezwaard.

De oorlog heeft een zware wissel getrokken op de bevolking in bezet Nederland. Herstel en wederopbouw vergen extra kracht. Pas in 1947 heeft men weer voldoende energie om in 1948 een ledenvergadering te organiseren. Het bestuurslid mr J. H. G. Zeelenberg spreekt over 'Molest en Gewoon Gevaar'. Hoe moeilijk de scheidslijn daartussen is te bepalen blijkt uit de rechtspraak op art. 3 der Beursbrandpolis, een witeet hangijzer in die jaren. Daarna komt het verenigingsleven weer op gang en komt men eenmaal of tweemaal per jaar bijeen.

Ook het buitenland vereist de aandacht. In april 1960 wordt op instigatie van Prof. Hans Möller (Hamburg) en Prof. Antigono Donati (Rome) in Luxemburg de AIDA opgericht, de Association Internationale de Droit des Assurances. Op 18 januari 1962 besluit de ledenvergadering van de Vereniging tot oprichting van het Genootschap voor Verzekeringsrecht als juridische afdeling van de Vereniging, met een eigen bestuur. Hiermede wordt beoogd een kleiner en vaker beschikbaar forum voor algemene juridische en fiscale vraagstukken op verzekeringsgebied, naast of inplaats van een gehele Verzekeringdag. Tevens kan het Genootschap optreden als Nederlandse sectie van de AIDA. Een grotere, meer geuichte deelneming van de leden van het Genootschap, die overigens tevens lid van de Vereniging blijven, aan de congressen van de

AIDA, eens in de vier jaar, wordt hierdoor bevordert. Dat doel is verwezenlijkt; aan de zeven tot nog toe gehouden congressen heeft de Nederlandse delegatie op vruchtbare wijze deelgenomen.

Men zou van een vereniging die zich een wetenschappelijk karakter toekent wellicht verwachten dat zij een goede bibliotheek bezit. Daarvoor moet dan wel ruimte beschikbaar zijn. Deze Vereniging heeft nooit een eigen gebouw gehad, maar een bescheiden boekery heeft zij altijd bezeten. In de twintig jaren van deze eeuw bestoeg deze circa 800 boeken, voornamelijk van actuariële aard en door schenkingen en af en toe wat aankopen verworven. De boeken waren in bruikleen gegeven bij de Handels-Economische Bibliotheek in de Openbare Leeszaal van de gemeente Amsterdam. In 1950 werden ze overgebracht naar de bibliotheek van de Verzekeringkamer, die toen nog aldaar aan de Keizersgracht was gevestigd. Daar bevond zich ook reeds de boekery van de NVBL. De drie boekertijen werden tesamen gevoegd onder de naam Verzekerings-Bibliotheek, zij het dat de boeken ten name van ieder der eigenaressen werden geregistreerd. In totaal circa 2500 boeken en 2000 brochures en losbladige uitgaven. Maar toen in 1965 de Verzekeringkamer de Gracht moest rumen richting Apeldoorn, diende de Vereniging op stel en sprong elders haar boeken kwijt te raken. Dat lukte vrij spoedig; zij zijn toen en nog steeds ondergebracht bij het Instituut voor Actuariaal en Econometrie van de Universiteit van Amsterdam. Zij zijn aldaar voor 30 jaren in bruikleen gegeven, formeel tot mei 1995, met een identieke verlengingsclausule, dus de facto voor onbepaalde tijd. Aanvankelijk was één boek onvindbaar. Uitgerekend de befaamde 'Waerdye van Lijf-renten naar proportie van Los-renten' van Johan de Witt (1625-1672) was zoek. Dit werk was in 1671, een jaar voor zijn terdoodbrenging, gepubliceerd in de Resolutiën van de Staten van Holland, maar ook apart in boekvorm uitgegeven. Van deze zeldzame uitgave zijn nog maar heel weinig exemplaren bekend. Na veel speurwerk bleek het - afzonderlijk en veilig bewaard, dat wel - te zijn 'achtergebleven' in de Openbare Leeszaal. Wie de tekst wil lezen hoeft niet moeilijk te doen en een der zeldzame originelen in te zien: in 1879 heeft Prof. Dr D. Bierens de Haan een facsimile-uitgave bezorgd.

Bij keuze van de onderwerpen op de jaarlijkse ledenbijeenkomsten wordt zoveel mogelijk aansluiting gezocht aan de actualiteit, hoewel ook niet tijdgebonden onderwerpen aandacht krijgen. Het wordt gewoonte om beknopte schriftelijke inleidingen van de hand van de prae-adviseurs tesaamen met de agenda tijdig vantevoren aan de leden toe te sturen. Het oogmerk daarvan, bevordering van de discussie ter vergadering, blijkt daardoor duidelijk te

worden bereikt. Al van oudsher worden de schriftelijke inleidingen en een samenvatting van de discussies gepubliceerd in het Verzekerings-Archief dat eveneens door de jaren heen gratis wordt toegezonden aan de leden van de Vereniging en het Genootschap. Ieders contributie omvat het abonnement op het VA. In dit kort bestek kan niet volledig worden gereleveerd wat er de laatste dertig jaren allemaal ter sprake is gekomen. Daarom maar weer enkele grepen: 'De grens tussen sociale en particuliere verzekering' (1965, Van Esveld en Roeleveld); 'De Belgische en de Nederlandse WAM' (eveneens 1965, Frédéricq uit Gent en H. Drión); 'Het indemiteitsbeginsel' (1967, Voüte en Maeyer); Symposium over 'Verkeersschade, Aansprakelijkheid en Verzekering' (1971, Putto, De Vos, Van Wassenaer van Catwijk, Hulsman, Van Heycoop ten Ham); 'Samenloop van schadeuitkeringen, régés en subrogatie' en 'Verzekering tegen geweldadaden' (1974, Mok en Wurfbaïn); 'Ontwerp Verzekeringsrecht in het nieuwe BW' (1976, Van der Feltz); 'Verzwinging in het licht van de EEG-ontwerprichtlijn en het NBW' (1980, Clausung, Salomons, Wurfbaïn); 'Assurantetussenpersonen' (1982, Mijnsen en Scheffer); 'Pensioenbreuk en Pensioenplicht, een haalbare zaak?' (1983, Madlener, Van der Smeede, Blomsma); 'Fraude en verzekering' (1984, De Doelder, Voetelink, Wessels); 'Overheidsrecht schadeverzekering en ontwerp WTS (1985, Borgesius, Kieboom, Mok, Rijnvos); 'Risicoverzwaren' (1986, Van Slooten en Hustinx); 'Aansprakelijkheid en de grenzen der verzekerbareheid' (1987, Van Wassenaer van Catwijk, Voüte, Goovaerts en Zeller); met de 'Raakvlakken tussen de sociale en de particuliere verzekering' (Hoogendijk, Mok, Pieters) in 1988 zijn wij tot heden bij. Maar er blijft nog genoeg over, want verzekeringswetenschap omvat immers alles wat met verzekering en het verzekeringsbedrijf heeft te maken: commerciële, juridische, sociale, vaktechnische en nog andere aspecten.

Ook in de interne organisatie komt een wijziging, een stroomlijning. In de praktijk blijken de Vereniging en het Genootschap, moeder en dochter, eenszins naast elkaar te leven. In een gecombineerde ledenvergadering op 27 november 1974 wordt het voorstel van de beide besturen om verder te gaan uitsluitend onder de naam Vereniging voor Verzekeringswetenschap aanvaard.

Zonder ook maar in enig opzicht tekort te doen aan de vele bestuursleden die in de loop der jaren sedert 1919 de belangen van de Vereniging hebben behartigd, moge hier louter om der wille van de geschiedschrijving worden vermeld wie als voorzitter en secretaris-penningmeester zijn opgetreden.

Als voorzitter:

Dr A. van Eldik (1919-1922), Prof. Dr A. O. Holwerda (1922-1938), mr H. T. Asser (1938-1948), mr Dr J. van Bruggen (1948-1956), Prof. Dr C. Campagne (1956-1961), mr J. H. G. Zeelenberg (1961-1963), Dr P. D. Pestman (1963-1967), mr D. J. Postma (1967-1974), Prof. mr F. baron van der Feltz (1974-1979) en Prof. mr L. Mok (1979-).

Als secretaris-penningmeester:

Dr J. P. Janse (1919-1922), P. C. van der Hiel (1922-1926), Dr M. van Haaften (1926-1928), Dr P. J. L. de Chateleux (1928-1939), mr C. Scheitema (1939-1948), mevr. mr A. M. E. te Winkel (1948-1962), mr R. W. Asser (1962-1972), mr A. S. Noist Trenité (1972-1982) en mr K. W. Brevet (1982-).

De Vereniging heeft twee ere-leden:

Prof. mr T. J. Dorhout Mees en Prof. mr F. baron van der Feltz.

Dit jaar, in november 1988, kan de Vereniging terugzien op een eeuw waarin het verzekeringsbedrijf onherkenbaar is veranderd. Hoe het er over 100 jaar zal uitzien kunnen wij ons evenmin voorstellen als de initiatiefnemers van 1888, indien die daaraan al ooit een gedachte zouden hebben gewijd. Zij hadden wel iets anders aan hun hoofd: zij begonnen met iets geheel nieuws, terwijl wij, die een eeuw later daarop voortbouwen, hun werk naar beste vermogen voortzetten.

Wie 100 jaar wordt, krijgt de burgemeester op bezoek. De Vereniging voor Verzekeringswetenschap verwacht dat niet; wel de aanwezigheid van alle leden (ja, waarom niet? Waarom zoudt u thuisblijven?) op het Eeuwfeestsymposium op 4 november a. s. in Wageningen.

Litteratuur:

Archief der Vereniging, Jaarboekje Ver. voor Levensverzekering, De Verzekeringsbode (o.m. artikelen Prof. Dr M. van Haaften 29 april, 21 en 28 oktober, 11 november 1949 en 18 november 1955), het Verzekerings-Archief 1920-1988 en schrijver tezes in De Beursbengel, november 1983 blz. 489-490; enige gedenkboeken; met dank aan de bibliotheken van NN en de SR anno 1720 en aan Dr A. G. Ploeg en Mr K. W. Brevet.